

Projekt „Rodzina ma znaczenie” jest dofinansowany ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Fundacja „Znaczenie”

Raport z realizacji projektu pn. „Rodzina ma Znaczenie” finansowany ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

czerwiec 2012- wrzesień 2013.

Kraków 2013

Spis treści

I Charakterystyka projektu „Rodzina ma Znaczenie”	3
II Rezultaty projektu	5
III Ewaluacja projektu.....	12
1.Ocena pracy asystenckiej w diadach	12
2.Zadania wykonane przez asystentów rodziny z rodziną i na jej rzecz	14
IV Podsumowanie	16

Opracowanie:

Magdalena Wróblewska

Martyna Feliks

I. Charakterystyka projektu „Rodzina ma Znaczenie”

„Rodzina ma Znaczenie” projekt finansowany ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, realizowany był od 1 czerwca 2012 roku do 30 września 2013r. w partnerstwie z Miastem i Gminą Słomniki. Całkowita wartość projektu to 195 960 zł z czego 156 400 zł pochodziło z dotacji natomiast 39 560 zł stanowił wkład własny Fundacji.

Głównym celem projektu było przeciwdziałanie dezintegracji rodzin z terenu Miasta i Gminy Słomniki poprzez poprawę w okresie realizacji projektu funkcjonowania rodziców w obszarze psychicznym, rodzicielskim, społecznym oraz obywatelskim. Projekt głównie dotyczył rodzin, w których pojawiają się liczne problemy jak alkoholizm, bezrobocie, przemoc, ubóstwo i inne.

Projekt zakładał pracę z 10 rodzinami z terenu Gminy i Miasta Słomniki, w których występuje ryzyko umieszczenia dzieci w formach opieki zastępczej i/lub rodziny, w których do takiej sytuacji już doszło w ciągu ostatniego roku i/lub rodziny, które w ostatnim roku odzyskały władzę rodzicielską i ich dzieci wróciły do domu rodzinnego. Realizacja projektu miała wspierać proces reintegracji rodziny, czyli spowodować powrót lub utrzymanie dzieci, z rodzin objętych wsparciem, w środowisku rodzinnym. Poprzez realizację projektu planowaliśmy spośród wytypowanych 10 rodzin objąć 5 z nich indywidualną pracą asystentów rodzin (diady asystenckiej: mężczyzna i kobieta) a wszystkich 10 rodzin pakietem usług dostosowanych do potrzeb i oczekiwań rodzin (nie wszystko dla wszystkich), w tym:

- a. konsultacje specjalistyczne (np. prawnik, psychiatra, seksuolog, terapeuta uzależnień, mediator, psychoterapeuta rodzinny psycholog dziecięcy, logopeda);
- b. zajęcia grupowe dla rodziców ("Szkoła dla Rodziców", „Rodzeństwo bez rywalizacji”.);
- c. grupa wsparcia dla rodziców- dla 10 rodzin w tym 5 objętych usługą asystentów,
- d. diagnoza psychologiczna, logopedyczna, neurologiczna pod kątem FAS lub innych deficytów związanych z trudnościami w nauce lub problemami emocjonalnymi;
- e. dogoterapia- dla dzieci z 10 rodzin w tym 5 objętych usługą asystentów.

Do projektu zrekrutowano 11 rodzin tj.: 20 osób dorosłych, 32 dzieci, (z czego 6 powyżej 18 roku życia), z którymi w miesiącach od czerwca do sierpnia 2012 prowadzono wstępne diagnozy. Po przeprowadzeniu diagnoz wytypowano 6 rodzin do pracy asystenckiej. Dla pozostałych rodzin zaplanowano wsparcie ze strony specjalistów oraz możliwość uczestniczenia w warsztatach dla rodziców, zajęciach dla dzieci i wyjazdach dla rodzin.

Asystenci przepracowali łącznie prawie 1600 godzin w 6 rodzinach objętych asystenturą. Praca asystencka odbywała się w dwóch dwuosobowych parach mieszanych- tzw. diadach asystenckich.

W projekcie wzięło udział 12 specjalistów, którzy łącznie przepracowali ponad 350 godzin w rodzinach objętych projektem.

Prowadzono korepetycje dla 8 dzieci przez 3 korepetytorów w ilości 175 godzin. Dodatkowo objęto indywidualnym wsparciem jedno dziecko, z którym prowadzono zajęcia dogoterapeutyczne w ilości 52godzin.

Ponadto w projekcie odbyły się:

1. Spotkania superwizyjne prowadzone przez zewnętrznego superwizora dla asystentów i pracowników socjalnych z GOPS w Słomnikach.
2. Spotkania interwizyjne dla asystentów i pracowników socjalnych z GOPS w Słomnikach prowadzone przez psychologa, terapeutę rodzinnego.
3. Spotkania ewaluacyjne.
4. Spotkania z wolontariuszami.
5. Spotkania robocze zespołu realizującego projekt.
6. Spotkania interdyscyplinarne.
7. Spotkania asystentów rodzin wraz ze specjalistami.
8. Spotkanie promujące projekt w Słomnikach na początku realizacji projektu oraz konferencja podsumowująca na jego zakończenie.

W projekcie zostały zrealizowane również tak jak zakładano warsztaty metodą szkoły dla rodziców: „Jak mówić do dzieci, żeby nas słuchały” dla rodziców z rodzin objętych projektem. W tym czasie dzieci miały zajęcia dogoterapeutyczne oraz zajęcia twórcze. Realizacja warsztatów spotkała się z oporem uczestników, co wyraziło się w następującej formie: niska frekwencja, spóźnienia na zajęcia, brak zaangażowania, trudności w odrabianiu prac domowych przez rodziców. Przyczyn takiego stanu rzeczy można doszukiwać się w następujących zmiennych: niskie poczucie bezpieczeństwa w grupie spowodowane specyfiką małego miasteczka, gdzie wszyscy wszystko o sobie wiedzą. Brak zaangażowania w trakcie warsztatów być może było spowodowane z jednej strony nie oswojeniem się z pracą o charakterze warsztatowym a nie wykładowym a z drugiej strony kojarzeniem warsztatów rodzicielskich z warsztatami proponowanymi w ramach aktywizacji zawodowej. Uczestnicy podeszli do tej formy pracy z dużą nieufnością i niską motywacją. W związku z tym została podjęta decyzja, aby dalsza część warsztatów „Rodzeństwo bez Rywalizacji” odbyła się podczas wyjazdu integracyjnego dla rodzin w marcu 2013 roku do Niedzicy. Okazało się, że zajęcia przeprowadzone w trakcie wyjazdu dla rodzin spotkały się z bardzo dobrym odbiorem przez uczestników. Byli oni zmotywowani do pracy i zaangażowani. Ponadto wyjazd był okazją do spędzenia wolnego czasu rodziców i dzieci razem. Członkowie rodzin mogli pobyć ze sobą i zobaczyć siebie w innych okolicznościach. Daleko od domu, blisko natury możliwe stało się zrelaksowanie się i reagowanie na siebie nawzajem było cieplejsze i życzliwe. W związku z tak dobrymi rezultatami została podjęta decyzja o zorganizowaniu jeszcze jednego wyjazdu, który byłby okazją do podsumowania projektu. Wyjazd kończący projekt odbył się we wrześniu 2013 na zakończenie realizacji projektu.

Opinie rodzin z pierwszego wyjazdu do Niedzicy:

„Jestem bardzo zadowolona z wyjazdu do Niedzicy na warsztaty dla rodziców i dzieci. Dowiedziałam się jak postępować z dziećmi, jakie wyznaczać im granice, które po przyjeździe do domu będę wprowadzać. Nauczyłam się, że nie powinno się ustępować, bo robią się jeszcze większe kłopoty, z których ciężko potem wybrnąć. Po warsztatach lub na przerwie można było porozmawiać między sobą o swoich przeżyciach i doznaniach i zobaczyć inne otoczenie i krajobraz.”

„Ten wyjazd będziemy wspominać bardzo mile. Spotkanie z ludźmi i podzielenie się swoimi doświadczeniami na pewno wzniesie zmiany w naszej rodzinie. Ten wyjazd mogliśmy wykorzystać na wspólne zabawy z dziećmi, co w domu nie zawsze dochodzi do skutku, z powodu nawału codziennych prac domowych.”

„Bardzo fajny i udany wyjazd. Ciepła i życzliwa atmosfera. Dobrze dobrany zespół. Bardzo spodobał się zwyczaj witania wiosny, ponieważ wcześniej go nie znaliśmy. Warsztaty były dobrze dobrane do naszych potrzeb i sytuacji. Bardzo cieszymy się z tego wyjazdu. Piękne widoki, przyjemni i gościnni ludzie. Spodziewamy się kolejnych wyjazdów poza dom. Jesteśmy zadowoleni i czekamy na kolejne.”

„Jesteśmy bardzo zadowoleni z tych warsztatów, które trwały 3 dni, ponieważ mogliśmy się dowiedzieć jak zachowywać się w stosunku do dzieci i nie tylko. Dzieci również uczyły się relacji z rodzicami i też dobrze się bawiły. Pobyt w tym ośrodku był wspaniały.”

„Wyjazd był niesamowity, dowiedzieliśmy się dużo nowych rzeczy takich jak mam się zachowywać wobec moich dzieci. Spędziliśmy tu trzy dni, które bardzo nam się podobały. Okolica jest bardzo ładna, zajęcia dużo nam dały, otworzyliśmy się przed wszystkimi. Rówieśnicy byli mili i sympatycznie. Czuliśmy się jak w domu.”

Ponadto rodziny z projektu miały możliwość uczestniczenia w debacie z Prezydentem Bronisławem Komorowskim „Ważne sprawy polskich rodzin”, w której do udziału została zaproszona Fundacja „Znaczenie”.

Z zaplanowanych rzeczy nie udało się zrealizować II części warsztatów dla rodziców w formie cyklicznych, cotygodniowych spotkań oraz grupy wsparcia dla rodziców. Jednak dzięki temu udało się zrealizować m.in: indywidualne zajęcia dla dzieci, drugi wyjazd dla rodzin oraz spotkanie ewaluacyjne prowadzone przez superwizora.

II. Rezultaty projektu

W projekcie założono osiągnięcie dwóch rezultatów twardych (pkt. 1 i 2) oraz 9 miękkich. Poniższa tabela obrazuje poziom osiągnięcia kolejnych rezultatów.

Lp.	Zakładane rezultaty	Osiągnięte rezultaty	Uwagi
1.	Do rodziny powrócą dzieci umieszczone w placówce lub rodzinie zastępczej, (co najmniej 1 dziecko).	Dwoje dzieci z jednej rodziny wróciło do domu rodzinnego w maju 2013 roku. Dzieci zostały odebrane rodzicom we wrześniu 2012 roku i umieszczone w rodzinie zastępczej. W przypadku dwójki innych dzieci opieka prawna jest w	Dzieci zostały odebrane rodzicom we wrześniu 2012 roku i umieszczone w rodzinie zastępczej.

		procesie przywracania. Z powodów innych niż opiekuńcze obecnie opiekę prawną nad dziećmi sprawuje wujek dzieci.	
2.	Rodzice z rodzin objętych wsparciem odzyskują pełnię władzy rodzicielskiej, (co najmniej 2 rodziców)	Dwoje rodziców odzyskało pełnię władzy rodzicielskiej w czerwcu 2013 roku.	Ojciec dzieci zmarł nagle w sierpniu 2013 roku. Obecnie opiekę nad dziećmi sprawuje tylko matka biologiczna.
3.	Rodzice z rodzin objętych wsparciem będą umieli dbać o potrzeby swoich dzieci w zakresie: odpowiedniego ubrania, właściwego odżywiania (regularne posiłki), wyposażenia do szkoły i pomocy w nauce.	<p>Poprawa wyposażenia dzieci w podręczniki i pomoce szkolne.</p> <p>Rodzice pod wpływem działań asystentów zaczęli doglądać sami spraw związanych z lekcjami i realizowaniem obowiązku szkolnego.</p> <p>Zaobserwowano wzrost umiejętności dbania o inne ważne potrzeby dzieci takie jak: zwracanie uwagi na odpowiednie żywienie dziecka, adekwatny do pogody ubiór, posiadanie podręczników, prowadzenie zeszytów.</p> <p>Znaczącej poprawie uległa również forma zwracania się dzieci do rodziców.</p>	
4.	Rodzice z rodzin objętych wsparciem będą spędzali czas ze swoimi dziećmi na wspólnej zabawie, spacerze, uprawianiu sportu lub innej aktywności.	<p>Wszyscy rodzice po zakończeniu projektu deklarowali chęć spędzania wolnego czasu ze swoim dzieckiem/dziećmi.</p> <p>W 3 rodzinach objętych wsparciem rodzice spędzają czas z dzieckiem, co najmniej raz w tygodniu w sposób aktywny np. wspólne granie w gry w planszowe, wyjście do rodziny w odwiedziny, wspólne uczestniczenie w</p>	<p>Poprawa w zakresie spędzanego wspólnie czasu jest bardziej ilościowa niż jakościowa. Ale ze względu na stan wyjściowy, który polegał na kompletnym braku spędzania razem czasu w większości rodzin jest to</p>

		<p>impresach lokalnych np. festyn, gra w piłkę nożną. W pozostałych rodzinach rodzice spędzają czas wolny w formie biernej np. oglądają wspólnie tv. W niektórych sytuacjach wspólny czas jest spędzany realizując obowiązki domowe.</p> <p>Połowa rodziców uważa, że chciałaby mieć więcej czasu dla dzieci. Z analizy wypowiedzi dzieci wynika, że w 90% chciałyby, aby ten czas spędzony razem z rodzicami był przeznaczony na przyjemności, które lubi dziecko, np. gra w piłkę nożną.</p>	<p>pozytywna zmiana. Mamy nadzieję, że z czasem ilość czasu zacznie się przekładać również, na jakość.</p>
5.	<p>Rodzice z rodzin objętych wsparciem będą umieli stosować metody zastępujące przemoc fizyczną i psychiczną wobec dzieci.</p>	<p>W 4 rodzinach rodzice nie stosują kar cielesnych. W rodzinach tych rodzice w celu wyegzekwowania oczekiwanego zachowania od dziecka stosują kary polegające na ograniczaniu dziecku przyjemności (np. słodycze) lub przywilejów (gra na komputerze). W dwóch rodzinach rodzice stosują zasadę konsekwencji i cierpliwie czekają na wykonanie zadania.</p> <p>W 6 rodzinach nastąpiła zmiana w sposobie reagowania rodziców, gdy dzieci przeżywają smutek. Zarówno w opinii rodziców jak i dzieci zwiększyła się liczba ciepłych, życzliwych reakcji, które mają na celu pocieszenie dziecka.</p> <p>W 4 rodzinach nastąpiła poprawa w obszarze korzystania z pomocy</p>	

		<p>rodziców, gdy dziecko ma problemy w nauce. Natomiast nadal niewiele dzieci dzieli się z rodzicami miłymi wiadomościami. Nie nastąpiła również zmiana w zakresie chwaleń dzieci. Rodzice robią to rzadko a forma, w jakiej już chwałę dzieci jest lakoniczna i nie opisowa.</p> <p>4 dzieci przyznała, że gdy są w sytuacji sporu ze swoimi rodzicami obydwie strony próbują się porozumieć i wyjaśnić swoje stanowisko. W pozostałych przypadkach obie strony krzyczą na siebie albo nie rozmawiają w ogóle o problemie.</p>	
6.	Rodzice z rodzin objętych wsparciem będą utrzymywać trzeźwość.	<p>Nastąpiła redukcja szkodliwego picia w rodzinach gdzie problem alkoholu był przyczyną trudności prawnych i rodzinnych. (2 Rodziny).</p> <p>Rodzice starają się dbać, aby z dziećmi była przynajmniej jedna osoba bliska, trzeźwa, jeśli rodzic jest pod wpływem alkoholu.</p> <p>Część osób podjęła leczenie odwykowe (2 osoby).</p> <p>Część osób skorzystała z pomocy motywującej do leczenia z terapeutą uzależnień (4 osoby).</p> <p>Rodzic dorosłej osoby uzależnionej skorzystał ze wsparcia specjalisty w zakresie leczenia współuzależnienia.</p>	
7.	Rodzice z rodzin objętych wsparciem będą w stanie samodzielnie załatwiać swoje sprawy w instytucjach i zwracać	Rodzice podejmowali działania związane z korzystaniem z pomocy specjalistów w obszarze	

	<p>się o pomoc do właściwych organizacji.</p>	<p>poszukiwania pracy.</p> <p>Rodzic podjął działania mające na celu poprawę sytuacji szkolnej swojego dziecka.</p> <p>Rodzic podejmował działania, które wpłynęły pozytywnie na sytuację zdrowotną dziecka.</p> <p>W dużej części rodzice wykazywali się dużą sprawnością w obszarze spraw urzędowych. Nie wykazywali postawy roszczeniowej bardziej radzili się, co do wyboru rozwiązania.</p> <p>W niektórych przypadkach potrzebne było towarzyszenie rodzicom w szczególnie trudnych sytuacjach związanych ze zmianą szkoły, lekarza lub terapeuty.</p>	
8.	<p>Rodzice z rodzin objętych wsparciem uporządkują swoje sprawy socjalne takie jak utrzymanie czystości w domu, nauka gospodarowania budżetem domowym, umiejętne planowanie dnia.</p>	<p>W czasie większości wizyt w środowisku domowym panował porządek</p> <p>W 3 rodzinach zaobserwowano wywiązywanie się z terminarza wizyt lekarskich lub wizyt w innych instytucjach np. poradnia psychologiczno-pedagogiczna, poradnia uzależnień.</p> <p>We wszystkich rodzinach w zdecydowanej większości wizyt w środowisku terminy umówionych spotkań zostały dotrzymane, pojedyncze przypadki dotyczyły nieobecności rodziny pomimo umówienia.</p> <p>W zakresie gospodarowania wydatków budżetu domowego w większym</p>	

		stopniu wykazywano się wiedzą jak umiejętnie gospodarować środkami finansowymi tak by w pierwszej kolejności były zaspokajane podstawowe potrzeby tj. jedzenie (gotowanie), środki czystości (pranie), dojazdy do szkół, wizyty lekarskie.	
9.	Nastąpi poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin objętych wsparciem w obszarze: stosowania się do życia szkolnego, współpracy z rówieśnikami, rozwiązywania konfliktów metodami pozbawionymi przemocy.	<p>U 2 dzieci zaobserwowano zmiany w zachowaniu na terenie szkoły- dostosowanie się do zasad i norm współżycia społecznego.</p> <p>U 1 dziecko zaobserwowano wzrost poczucia własnej wartości.</p> <p>U 2 dzieci wcześniej zamkniętych i wycofanych zaobserwowano większą otwartość, podtrzymywanie rozmowy z asystentami, chęć uczestniczenia w zajęciach grupowych-80-90% frekwencja na zajęciach dogoterapeutycznych.</p> <p>U 1 dziecka wzrosła umiejętność mówienia o swoich sukcesach szkolnych i pozaszkolnych.</p> <p>Podczas warsztatów dogoterapeutycznych i zajęć twórczych zauważono u dzieci znaczną poprawę zachowania z nadpobudliwego na spokojniejsze i bardziej opanowane. Obniżony został poziom lęku wobec nowych zadań i osób w grupie, zwiększyła się pewność siebie oraz zmalał stopień inicjowania i wchodzenia w konflikty rówieśnicze.</p>	
10.	Asystenci rodziny oraz pracownicy socjalni zdobędą	Asystenci rodzinni podnieśli	

	<p>wiedzę na temat swoich ograniczeń i obszarów do pracy nad sobą w relacji z rodziną, będą rozumieć zachowania i schematy postępowania rodziny.</p>	<p>swoje kompetencje zawodowe zarówno w obszarze pracy z rodziną wieloproblemową jak i w obszarze sposób radzenia sobie z trudnymi emocjami, które pojawiają się w trakcie pracy z klientem o niskiej motywacji do zmiany.</p> <p>W grupie pracowników socjalnych 3 osoby przyznają, że działania projektowe odbiły się korzystnie na ich sposobie pracy z klientem. Zmian nastąpiła w takich obszarach jak: rozumienie sytuacji klienta, refleksja nad poziomem cierpliwości wobec klienta, zauważanie postępów klienta, spostrzeganie klienta bez etykietkowania go.</p> <p>W grupie pracowników socjalnych nastąpiła nieznaczna poprawa w obszarze podniesienia komfortu pracy a tym samym w obszarze ograniczenia ryzyka wypalenia zawodowego w tym zakresie. Tylko u 3 osób z tej grupy można stwierdzić wzrost wiedzy na temat własnych ograniczeń oraz schematów postępowania z rodziną wieloproblemową.</p>	
11.	<p>Nastąpi wzrost podejmowanej współpracy interdyscyplinarnej pomiędzy instytucjami z gminy na rzecz rodzin zagrożonych dezintegracją.</p>	<p>Odbyły się tylko pojedyncze spotkania interdyscyplinarne w sprawie dwóch rodzin: pierwszej gdzie nastąpiło odebranie dzieci i w drugiej gdzie istnieje do tej pory bardzo wysokie ryzyko odebrania dziecka. Ponad to</p>	

		odbyło się spotkanie interdyscyplinarne w sprawie procedury niebieskiej karty w przypadku jednej rodziny.	
--	--	---	--

III. Ewaluacja projektu (opracowanie Izabela Krasiejko)

1. Ocena pracy asystenckiej w diadach

Asystenci rodziny pracujący w diadzie zauważyli wiele walorów takiej formy pracy, zarówno dla rodziny, jak i dla pracownika.

Korzyścią dla członków rodziny, zarówno matek, ojców, jak i dzieci była możliwość obserwacji sposobów zachowań kobiety i mężczyzny w różnych działaniach zawodowych, kontaktach z drugim człowiekiem (dziećmi, sobą nawzajem) oraz tworzenia i podtrzymywania relacji. Każdy z asystentów, niezależnie od płci wnosił do rodziny to, w czym czuł się kompetentny (np. umiejętność realizacji spraw urzędowych i orientacji w zadaniach instytucji publicznych, umiejętność prowadzenia domu, zajmowania się dziećmi). Swoim zachowaniem prezentowali, iż role płci przestają być jasno określone (np. w jednej z diad kobieta z racji tego, że wcześniej była pracownikiem socjalnym pomagała rodzinie w kontaktach z instytucjami, natomiast mężczyzna będąc pedagogiem modelował jak prawidłowo opiekować, porozumiewać się z dziećmi oraz stymulować ich rozwój). Asystenci realizując różne zadania z rodziną i na jej rzecz pokazywali, iż uzgodnienia dotyczące zarówno celów rodziny, czyli tego, co rodzina chciałaby osiągnąć, działań do tego zmierzających, jak i najdrobniejszych spraw dnia codziennego, dokonuje się drogą negocjacji a nie walki czy przymusu. Można, więc stwierdzić, iż asystenci rodziny nie modelowali tradycyjnego podziału ról między kobietą a mężczyzną w rodzinie. Pokazywali natomiast jak powinna wyglądać rodzina partnerska, egalitarna, gdzie żadna ze stron nie jest dominująca, role nie są płciowo zdefiniowane, a warunkiem rodzinnej codzienności są nieustanne negocjacje i kompromis we wszystkich sferach życia, a więc ciągłe dokonywanie wyborów, gdzie regulacja wzajemnych stosunków nie jest oparta na autorytaryzmie i podporządkowaniu a ma podstawę w negocjacjach, że rodzina ma zaspokajać potrzebę ciepła, troski, opieki i intymności. Asystenci stwierdzili, iż nawet, jeśli nie udało się zmienić zachowań rodziców to dzieci mając przez półtora roku możliwość obserwacji innego niż do tej pory wzorca zachowań kobiety i mężczyzny oraz ich wzajemnej relacji modelowanych przez asystentów być może w przyszłości zechcą je powtórzyć. Asystenci rodziny stwierdzili, iż w rodzinach obraz mężczyzny był albo żaden albo negatywny. Kobiety miały tendencje do generalizowania mężczyzn i mogły swoją postawę przenieść na dzieci. Dzieci i kobiety dzięki kontaktom z asystentem płci męskiej mogły zobaczyć pozytywne zachowania mężczyzn (np. obowiązkowość, realizację danej obietnicy, zainteresowanie, branie pod uwagę stanowiska drugiej osoby w jakiejś sprawie, troskę). Podsumowując tę część, asystenci stwierdzili, iż nie dążyli na siłę do tradycyjnego podziału ról – przeważały kompetencje i ich autentyczność w kontaktach z drugim człowiekiem, również mężczyzn z kobietami. Pokazywali rodzinie, iż można współdziałać na zasadzie łączenia tego, w czym każdy jest dobry.

Do korzyści, jakie przynosi asysta w postaci diady dla pracowników ją realizujących zaliczono możliwość wsparcia merytorycznego, emocjonalnego, organizacyjnego. W trakcie wizyty jedna osoba mogła spokojnie poruszać intymne dla rodziców sprawy, gdy druga w tym czasie zajmowała się dziećmi. Dało się w ten sposób oddzielić podsystem rodziców od podsystemu dzieci, zwłaszcza, że asystenci rodziny zauważyli, iż te światy się ze sobą łączą i dzieci za bardzo uczestniczą w sprawach dorosłych. W sytuacjach interwencyjnych, np., gdy rodzice są zastani pod wpływem alkoholu dwie osoby lepiej radzą sobie z organizacją działań, np. jedna dzwoni po służby interwencyjne, gdy druga może pilnować bezpieczeństwa dzieci. Pracując we dwie osoby dochodzi do łączenia kompetencji, percepcji sytuacji, pomysłów dwóch specjalistów. Asystenci dzielili się spostrzeżeniami, przejmowali inicjatywę, gdy druga osoba z pary była zmęczona lub nie wdziała możliwości na dalszą pomoc rodzinie, była zniechęcona lub odwrotnie jedna osoba hamowała drugą, gdy jej zdaniem trzeba było zwolnić, dać czas rodzinie na przemyślenie sprawy, samodzielne działanie. Asystenci rodziny deklarowali, że od początku był podział pracy między nimi. Dzielili się zadaniami ze względu na kompetencje lub predyspozycje (np. kontakty ze szkołą – pedagog, kontakty z instytucjami pomocowymi, wypełnianie dokumentacji – były pracownik socjalny). Asystentki rodziny wypowiadały się pozytywnie o możliwości pracy w parze z mężczyznami. Mężczyzna był im wsparciem w sytuacjach niebezpiecznych lub w rozmowach z ojcami lub chłopcami. W jednej z rodzin był mężczyzna, który na początku chętniej rozmawiał z asystentem – mężczyzną niż kobietą. Jedna z asystentek stwierdziła również, iż kolega dawał jej emocjonalne wsparcie w trudnych momentach, kiedy ona przejmowała się za bardzo, czy brała na siebie za dużą odpowiedzialność za działania klientów. Ochładzał emocje koncentrując się na faktach i zadaniach. Asystenci płci męskiej twierdzili natomiast, iż ich koleżanki tłumaczyły im zachowania kobiet z perspektywy własnej płci. Podsumowując tę część, asystenci podkreślali, iż zarówno w bezpośredniej pracy z rodzinami, jak i w czasie omawiania spostrzeżeń, dotyczących tego, co było na spotkaniu oraz zastanawiania się nad planem pomocy podejmowali starania, aby poruszyć wszystkie istotne dla rodziny i dla nich kwestie.

Rozpatrując mankamenty asystentury w diadzie i możliwość ulepszenia projektu w przyszłości, jedna z par stwierdziła, iż woleliby większą elastyczność realizacji, tj. możliwość wizytowania rodziny w pojedynkę, bez przymusu każdorazowego kontaktu we dwójkę. Argumentowali to trudnością zgrania się w czasie za każdym razem, gdy jedna z pary potrzebowała kontaktu np. w sprawie dowieszenia jakiegoś dokumentu lub uzgodnienia z rodziną jakiegoś działania, w którym i tak nie musiałby brać udziału drugi asystent. Problemem była również konieczność ujednolicenia czasu brania urlopu lub niemożność kontaktu z rodziną, kiedy drugi asystent był na zwolnieniu lekarskim. Jedna z asystentek zauważyła, iż czasem, gdy widać było, iż klientka chciała porozmawiać na typowo kobiece sprawy, np. dotyczące leczenia ginekologicznego krępowała się omawiać tego tematu przy mężczyźnie. Czasem też jedna ze stron – asystentów zauważała, iż druga zbyt pośpiesza lub hamuje członków rodziny a nawet narzuca swoje pomysły, co powodowało, że były momenty, iż nie można było iść za procesem zmiany. Brakowało im czasem czasu i przestrzeni do pracy z rodziną.

Słabą stroną modelu diady jest też jej koszt – praca dwóch osób jest droższa. Ponadto postulowano również o realizację szkolenia z asystentury rodziny i z pracy modelem diady przed rozpoczęciem pracy z rodzinami.

Asystentura rodziny realizowana przez organizację pozarządową na bazie własnego projektu pozwala na stworzenie formy pomocy dostosowanej do potrzeb beneficjentów oraz wykorzystującej innowacyjne pomysły realizatorów, co do metod i form działania. Asystenci rodziny podkreślali, że mieli możliwość dobierania sobie współpracowników do potrzeb realizacji zadań z rodziną lub na jej rzecz, skorzystania ze wsparcia lub konsultacji specjalistów (prawnik, psychiatra, seksuolog, terapeuta uzależnień, mediator, psychoterapeuta rodzinny, psycholog dziecięcy, logopeda) oraz zorganizowania dodatkowych poza asystenturą form pomocy (np. poradnictwa dla rodzin, wyjazdów z rodzinami, na których realizowali z nimi różne zajęcia grupowe z zakresu rozwijania umiejętności wychowawczych oraz spędzania czasu wolnego). Oferta była dostosowana do faktycznych potrzeb rodziny. Członkowie organizacji mieli wpływ, kogo ze specjalistów zapraszają do współpracy. Ponadto atutem projektu było to, że jego realizatorzy mogli wybrać sobie teren – gminę, którą poznawali od początku. Z jednej strony mocną stroną projektu była dowolność doboru modeli, metod i form pracy z rodziną przez każdego asystenta (np. w jednej z diad stosowano podejście skoncentrowane na rozwiązaniach, w drugiej terapię systemową), jednakże z drugiej strony pojawiała się czasem wątpliwość, czy aby na pewno dobrane metody pracy są najwłaściwsze i przyniosą efekty. Te wątpliwości rodziły się również, dlatego, iż każdy z asystentów nie miał zbyt dużego doświadczenia w stosowanych przez siebie modelach pracy, z tego, co mówili wynika, iż każdy był w fazie szkolenia się i nabywania doświadczeń.

Każdy z asystentów rodziny deklarował, iż w pracy z rodzinami starał się wykorzystać w maksymalny sposób swoje przygotowanie zawodowe oraz doświadczenia, starał się być empatyczny i autentyczny. Asystenci pracowali z rodzinami nie tylko na zasadzie uczenia się na próbach i błędach, ale również dokonywali namysłu „w”, „przed” i „nad” działaniem, dzieląc się w parach swoimi spostrzeżeniami, opiniami, pomysłami, ocenami. Doświadczenie asystentury spowodowało również u nich chęć dalszego rozwoju zawodowego i dało możliwość sprecyzowania planów zawodowych (np. potwierdzenia czy zaprzeczenia, czy chcą pracować w zawodzie asystenta rodziny czy nie).

2. Zadania wykonane przez asystentów rodziny z rodziną i na jej rzecz

W czasie pracy w rodzinach asystent pomagał i towarzyszył w:

- Wyrobieniu dokumentów (efektem jest wyrobione dokumenty, ale również poprzez obserwację zachowania asystenta nabycie przez klienta umiejętności, jak takie czynności należy wykonać, aby w przyszłości móc realizować je samodzielnie),
- Przygotowaniu i złożeniu w danej instytucji pism urzędowych różnego typu: podania, wnioski, pozwy sądowe, odwołania, formularze, CV, listy motywacyjne (efektem jest próba zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej, rozłożenie zadłużeń na raty, odzyskanie pełnych praw rodzicielskich, świadczeń rodzinnych itd.),
- Nawiązaniu kontaktów z innymi pracownikami instytucji społecznych, poradni specjalistycznych, organizacji pozarządowych itp., (efektem jest poprawa relacji z pracownikami szkoły, kuratorem, co skutkuje współpracą przy rozwiązywaniu kolejnych trudności oraz ich faktycznemu rozwiązaniu,

dopilnowywanie dzieci w realizowaniu obowiązków szkolnych, wykonane szczepień, badań specjalistycznych w zakresie zdrowia i poziomu rozwoju dzieci, podjęcie terapii, leczenia, w tym uzależnień, chorób przewlekłych somatycznych, zaburzeń psychicznych);

- Trudnych dla klienta, czasem kryzysowych sytuacjach (interwencja policji, rozprawa sądowa, rozmowy z członkami rodziny) (efekt: zrealizowanie danej sprawy, poczucie wsparcia i wzmocnienia klienta).

- Motywował podopiecznych do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, kontynuowania nauki, poszukiwania pracy (efektem jest zaświadczenie o ukończonej szkole, kursie);

- Brał udział w mediacjach rodzinnych i zachęcał do poprawienia atmosfery między rodzicami a dziećmi lub między małżonkami lub między członkami dalszej rodziny (efektem jest porozumienie w rodzinie),

- Motywował do podjęcia terapii uzależnień, terapii rodzinnej, udziału w szkole dla rodziców, przyjmowania leków (efekt: abstynencja lub ograniczenie picia alkoholu, porozumienie w rodzinie, podwyższony poziom umiejętności opiekuńczo- wychowawczych, leczenie zaburzenia psychicznego),

- Organizował wsparcie materialne w postaci rzeczowej (efekt: zapewnienie odzieży odpowiedniej do wieku i pory roku, dzieci zaopatrzone w książki i zeszyty);

- Prowadził rozmowy edukujące, towarzyszył i pomagał w prowadzeniu gospodarstwa domowego (efekt: podwyższenie umiejętności gospodarowania budżetem domowym, planowania wydatków i robienia zakupów z zachowaniem zasady oszczędności, sprzątania, prania, gotowania, dbania o higienę, dobrych napraw, remontów);

- Nadzorował i prowadził rozmowy motywujące z rodzinami uzależnionymi od alkoholu, zwłaszcza tymi niechęcącymi podjąć specjalistycznego leczenia (efekt: coraz dłuższe okresy abstynencji, ograniczenie picia alkoholu, abstynencja),

- Pomagał w organizowaniu darmowych usług (wizyta stomatologiczna, fryzjer, hydraulik, ślusarz),

- Organizował wypoczynek i rekreację dla dzieci i rodziców (kolonie letnie, wycieczki) (efekt: nabycie umiejętności zachowania się w różnych miejscach, korzystanie z rekreacji, dóbr kultury, zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu itd.),

- Organizował korepetycje dla dzieci, motywował klienta do systematycznych kontaktów ze szkołą, wykonania badań w poradni psychologiczno – pedagogicznej, towarzyszenia dzieciom w trakcie odrabiania prac domowych, dopilnowywania dzieci w regularnym chodzeniu do szkoły, przedszkola (efekt: poprawa frekwencji i wyników w nauce dzieci),

- Bawił się z dziećmi, opiekował się nimi, aby matka mogła porozmawiać z drugim asystentem (efekt: podniesienie umiejętności wychowawczych – nauczenie się zabaw z dziećmi).

IV Podsumowanie

Półtoraroczna praca z rodzinami, które zostały zakwalifikowane do projektu wzbogaciła Fundację „Znaczenie” w wiele cennych doświadczeń zarówno dotyczących obszaru merytorycznego jak i organizacyjnego. Zrealizowane zostały różnorodne działania, które miały na celu przeciwdziałać dezintegracji rodzin wieloproblemowych. W projekt byli zaangażowani specjaliści z różnych dziedzin. Zostały również wykorzystane różne metody pracy. Na bieżąco były czynione starania, aby wszelkie działania były trafnie dobrane i wykorzystane wobec osób potrzebujących. Stąd w trakcie tego okresu zmienialiśmy zarówno dobór metod jak i sposób dotarcia do klientów. Wszystko po to, aby każde z działań było najpełniej wykorzystane i spotkało się z dobrym odbiorem beneficjentów.

Projekt zakończył się. Nadal jednak pozostaje wiele do zrobienia na rzecz rodzin, dla których projekt został stworzony. Mamy nadzieję, że wnioski i podsumowania po jego zakończeniu będą inspiracją do planowania kolejnych działań na rzecz tej grupy odbiorców. Wszystko po to, aby w jak największym stopniu zmniejszyć ryzyko dezintegracji rodzin, które z różnych powodów potrzebują dodatkowej pomocy i wsparcia.

Zespół Fundacji „Znaczenie”